in depth, resulting from the construction of the church annex or the water chutes. The layer contained flint finds attributed to the Final Palaeolithic and Mesolithic periods (Fig. 1). Other finds were dated to the 16th–20th centuries. Individual human bones were recovered, and a single grave was identified (Fig. 2). Test pit 2 on the S slope revealed fragments of fences built in the 18th century and in 1973.

Atas Žvirblys, Vismantas Muralis

Vilniaus bazilijonų vienuolyno varpinės priestatas

2023 m. liepos 15–gruodžio 5 d. Vilniaus bazilijonų vienuolyno statinių ansamblio (UK 681) teritorijoje (Aušros Vartų g. 7B) atlikti detalieji tyrimai. Jų metu tyrinėta varpinės priestato Š dalyje esanti patalpa su rūsiu (21,1 m^2) ir papildomai tirta perkasa ties įėjimu į varpinę (apie 5,3 m^2). Bendrai tirtas apie 26,4 m^2 plotas. KPD reikalavimu taip pat buvo žvalgyta savavališkai iškasta žemių krūva iš varpinės rūsio.

Varpinė priklauso Vilniaus bazilijonų vienuolyno statinių ansambliui. Mūrinės varpinės istorija siekia XVI a. pradžią. Iki mūsų laikų išlikusios visos keturios varpinės sienos per tris aukštus yra pradinio statybos laikotarpio. Pirminė varpinė buvo gerokai aukštesnė, tačiau po 1748 m. gaisro varpinės aukštis nebuvo atstatytas. 1630 m. perstačius vienuolyną, prie varpinės Š fasado jau buvo primūrytas vieno aukšto pastatas su dviem skliautuotomis patalpomis ir įėjimu iš R pusės. Tuo pačiu metu buvo suformuotas įėjimas iš priestato į varpinės pirmą aukštą. XVIII a. antroje pusėje priestatui išmūrijamas antras aukštas, į kurį įėjimas suformuojamas iš V pusės. Tuo metu užmūrijamos varpinės angos antrame aukšte, o Š ir P sienose 1792 m. iš langų angų antrame aukšte suformuotas takas iš moterų vienuolyno į varpinę ir iš varpinės į cerkvę. 1889 m. varpinėje buvo atliktas didelis remontas vadovaujant architektui Aleksejui Polozovui. Remontas paveikė pirmą aukštą: buvo prakapotos langų ir durų angos, suformuotos naujos sąramos, suremontuotas ir aptinkuotas mūras fasade *(VAA*, f. 1019, ap. 11, b. 521, p. 84). Varpinės aplinka archeologiškai tyrinėta 2021 m. (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 620). Tuomet tirti du šurfai, iš viso 8 m^2 plotas. Šurfe 1 aptiktas buvęs rūsio grindų pagrindas (?) formuotas iš kalkių skiedinio. Šurfe rasti XIX–XX a. formuoti sluoksniai su XV–XVII a. vidurio datuojamais radiniais. Šurfe 2, kuris tirtas varpinės ŠV dalies fasade, šalia pamatų aptiktas iki 3,65 m storio XV–XX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis.

2023 m. vykdant detaliuosius tyrimus varpinės priestato Š dalyje esančioje patalpoje su rūsiu tirtas 21,1 m^2 plotas, fiksuotas 30–60 cm storio XX a. vidurio–XXI a. pradžios šiukšlių sluoksnis. Po jomis surastas 30–50 cm storio griuvenų maišyto su smėliu sluoksnis. Griuvenos datuojamos XVI a. pabaiga–XVII a. II puse. Jos supiltos XVIII a. II pusėje, kai pastatas buvo perstatomas. Kasant giliau aptiktas įžemis – birus šviesiai geltonas smėlis.

Perkasa tirta ties įėjimu į varpinę. Jos dydis apie 5,3 m^2. Perkasos V dalyje, kuri kasta lauke, prie pastato, aptiktas 1,6–2,8 m storio XVI a. I pusės–XX a. pabaigos kultūrinis sluoksnis. Ties durų stakta rastas XVIII a. pabaigos–XIX a. pradžios poslenksčio mūras. Jį nuardžius, visiškai atidengti XVI a. I. pusės mūriniai laiptai (1 pav.), kurie sietini su pirminiu varpinės statybos etapu. Bendras laiptų kompleksas yra 2,58 m aukščio ir 1,2 m pločio. Laiptai sudaryti iš 10 pakopų, kurios yra nuo 24 cm iki 32 cm aukščio ir nuo 23 cm iki 25 cm pločio. Laiptai mūryti

1 pav. Perkasos vaizdas atidengus rūsio laiptus iš R. V. Muralio nuotr.

Fig. 1. Stairs to the cellar unearthed in the trench, viewed from the E.

2 pav. Archeologinių darbų metu aptikti XVI a. pabaigos–XVII a. pradžios radiniai. V. Muralio nuotr.

Fig. 2. Finds unearthed during the excavation, late 16th–early 17th centuries.

iš gelsvų, rausvų 30x14x7, 32x?x8 cm dydžio plytų, tarpusavyje rištų kalkių skiediniu. Jos klotos plokščiąja puse, išskyrus trečios pakopos laiptus, šie guldyti šonine puse. Virš laiptų pakopų yra išlikę medienos fragmentai.

Patikrinus iš varpinės savavališkai iškastą gruntą, aptikta radinių, datuojamų XVI a. pabaiga–XVII a. pradžia. Didžiąją dalį krūvoje surastų radinių sudaro XX–XXI a. radiniai. Tikėtina, kad gruntas formuotas XVIII a. pabaigoje–XIX a. pradžioje vykdant varpinės rekonstravimo darbus ir XX a. II pusėje, kai buvo klojamos požeminės komunikacijos.

2023 m. vykdomi archeologiniai darbai papildė ankstesnių tyrimų metu surinktą informaciją apie varpinę. Svarbiausias atradimas tai, kad buvo atrasti ir visiškai atidengti XVI a. pusės laiptai. Dėl jų paveldosauginės vertės įvertinimo buvo kreiptasi į KPD vertinimo tarybą, jiems suteikta vertingoji savybė. Kasinėjimų metu surinkti archeologiniai radiniai (2 pav.) perduoti saugoti į LNM.

The Annex of the Bell Tower of the Monastery of the Holy Trinity in Vilnius

In 2023, detailed excavations covering 26.4 m^2 were carried out in the vicinity of the bell tower of the monastery at 7B Aušros Vartų Street. The recorded cultural layers measured 0.8–2.8 m in thickness and contained finds spanning the first half of the 16th century to the early 21st century. A 16th-century stone staircase to the cellar was discovered and fully exposed (Fig. 1). Finds were also recovered from the spoil resulting from unauthorized digging at the bell tower. The 20th- and 21st-century spoil yielded finds dating from the late 16th to the early 17th centuries (Fig. 2). The deposit had probably originally formed in the late 18th–early 19th century during the reconstruction of the bell tower and in the second half of the 20th century, when the underground communications cables were laid.